

Η επιστολή του Ελευθερίου Βενιζέλου, με την οποία πρότεινε για το Νόμπελ Ειρήνης τον...Κεμάλ!



Ο αμφιλεγόμενος ρόλος του Ελευθερίου Βενιζέλου στο Μικρασιατικό Ζήτημα, πριν αλλά και μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, θα συνεχιστεί, όταν αποφεύγοντας να εκμεταλλευτεί την συνεργασία των αντικεμαλικών κινημάτων (ισλαμιστές, Αρμένιοι,

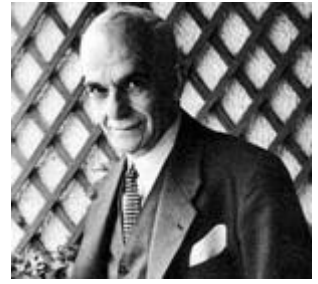
Κούρδοι κ.ά.), που θα μπορούσε ενδεχομένως να χρησιμοποιήσει ενδεχομένως ως μοχλό πίεσης για την προάσπιση των ελληνικών συμφερόντων απέναντι στον Κεμάλ, ξεκίνησε μια «επίθεση» φιλίας απέναντι στην Τουρκία, τον μέχρι προ ολίγου δηλαδή, δήμιο των Ελλήνων, αλλά και των άλλων μη χριστιανικών πληθυσμών της Μικράς Ασίας, στα πλαίσια της εθνοκαθαρτικής πολιτικής των Νεότουρκων. Η «φιλία» αυτή επισημοποιήθηκε στις 30 Οκτωβρίου 1930, όταν υπογράφηκε στην Άγκυρα το Σύμφωνο Ελληνοτουρκικής Φιλίας.

Το Σύμφωνο αυτό, θα σχολιάσει με αιχμηρότατο τρόπο, ο εκδότης της Καθημερινής, Γεώργιος Βλάχος, με κύριο άρθρο στην εφημερίδα του (αντιτιθέμενος, όχι τόσο ως προς την υλοποίησή του, αλλά ως προς τις χρονικές συγκυρίες), «ερεθισμένος» από αποστροφές λόγων του Βενιζέλου, όπως «*Τίποτα πλέον δεν χωρίζει τους δύο λαούς*» και «*Η επί εξ αιώνας συμβίωσις των Ελλήνων και Τούρκων επί των αυτών εδαφών επέτρεψε να γνωρισθούν και να εκτιμηθούν αμοιβαίως*». Δεν θα αποφύγει δε, να σχολιάσει σε υπόστυλο της ίδιας έκδοσης και τις υπερβολές που δημιούργησε αυτό το κλίμα «φιλίας» που υποστήριζε με κάθε τρόπο ο Βενιζέλος: «*Μεταξύ των ολίγων οι οποίοι χειροκρότουν κατά παραγγελίαν εις την χθεσινήν συγκέντρωσιν του Συντάγματος, υπάρχουν και ελάχιστοι «θερμόαιμοι» οι οποίοι ώθησαν τον ενθουσιασμόν των μέχρι των άκρων. Ούτω κατά τινάς στιγμὴν εικούστηκαν μερικοί εξ αυτών κραυγάζοντες: “Ζήτω η Τουρκία”. Και εις απλοϊκός άνθρωπος του λαού, εψιθύρισε: “Ολίγον εάν ενθουσιαστούν ακόμη και θα φωνάξουν: “Κάτω η Ελλάς!”*».

Το επικριτικό άρθρο του Γεωργίου Βλάχου, με ημερομηνία δημοσίευσης 30

Νοεμβρίου 1930, έχει ως εξής:

Ο χθεσινός λόγος του κ. Πρωθυπουργού, τον οποίον δημοσιεύομεν όπως ελέχθη, δεν δίδει αφορμήν εις σχόλια νέα. Σύμφωνοι κατ' αρχήν -το εγράψαμεν έως τώρα τετράκις- εις την πολιτικήν της ειρηνικής και φιλικής διαβιώσεως με τους Τούρκους και εις την ανάγκην όπως παταχθούν τα κινήματα δεν έχομεν να προσθέσωμεν τίποτε



εις όσα είπομεν τελευταίως και χθες και δεν έχομεν ν' αντείπωμεν τίποτε εις όσα ολίγα και πενιχρά εν σχέσει προς τας δύο αυτάς υποθέσεις ελάλησεν ο κ. Πρωθυπουργός. Διότι δεν αξίζει βέβαια τον κόπον ακούοντες τα όσα υπέρ της προσεγγίσεως είπε να σταθώμεν εδώ ή εκεί εις φράσεις αναξίας όχι του Πρωθυπουργού της Ελλάδος αλλά και του ταπεινοτέρου πολίτου της και να μάθωμεν ότι «η επί εξ αιώνας συμβίωσις των Ελλήνων και Τούρκων επί των αυτών εδαφών επέτρεψε να γνωρισθούν και να εκτιμηθούν αμοιβαίως», ουδέ αξίζει τον κόπον ακούοντες τα όσα περί κινήματων ηπέιλησε να παρακολουθήσωμεν τον κ. Πρωθυπουργόν μεταφέροντα κωμικώτατα την έδραν του Κράτους από Λαρίσης εις Ιωάννινα και από τα Ιωάννινα εις τας νήσους. Θα έπρεπε μάλλον, γράφοντες επί της ουσίας της Ελληνοτουρκικής Συμφωνίας επί της οποίας δεν ωμίλησε ο κ. Πρωθυπουργός, ν' ανατάμωμεν τα σύμφωνα της Αγκύρας ίνα έξω των περί αξιοπρεπείας και πατρίδος αισθηματολογιών πληροφορήσωμεν το κοινόν τι εκτός αυτών απεμπόλησε ο κ. Πρωθυπουργός. Περί αυτών όμως θα μεριμνήσωμεν εν καιρώ είτε προ των εργασιών της Βουλής, είτε όταν εν τη Βουλή κατατεθώσι προς συζήτησιν αι Συμβάσεις. Αξίζει όμως τον κόπον, αφού ο κ. Πρωθυπουργός δεν μας έδοσε θέμα ουδεμίας κριτικής, ν' ανταπαντήσωμεν δι' ολίγων εις όσα χθες το εσπερινόν ημιεπίσημον όργανόν του απήντησε δια μακρών σχετικώς πάντες με τας εν Αγκύρα αγάπας εις το χθεσινόν άρθρον της στήλης αυτής.

Το ημιεπίσημον όργανον του κ. Πρωθυπουργού έγγραψε χθες πράγματα καταπληκτικά και φαιδρά. Έγραψε περί σεβασμίων γερόντων οι οποίοι έδρασαν τον παρελθόντα αιώνα, περί ελληνικής αριστοκρατίας με την οποίαν δεν εφантаζόμεθα ότι είμεθα συνέταιροι, περί Αίξ-λέ Μπαίν, όπου ο Βασιλεύς ο εις την Θεσσαλονίκην πεσών έκαμνε τα λουτρά του, περί παλαιάς Ελλάδος κατησυγμένης και ηττημένης και περί «Οίκαδε», ενός άρθρου μας, το πιστεύει ως αχίλλειον πτέρναν μας η εφημερίς, ενώ δεν αγνοεί ότι το άρθρον αυτό

εγράφη τέσσαρας ημέρας μετά την φυγήν και την ολοσχερή καταστροφήν του στρατού μας και ίνα απλώς, αφελώς μάλλον, προσπαθήση να πιστεύσουν οι εντόπιοι και οι ξένοι ότι ο στρατός δεν απεχώρει φεύγων αλλ' απεχώρει ανακαλούμενος εις τα ίδια. Μεταξύ όμως όλων αυτών των ανευλαβιών, των κακοπιστιών, των αναληθειών τας οποίας η εφημερίς παρατάσσει προσπαθεί ματαίως να μεταθέση αλλού την συζήτησιν και να μας αναπτύξη πως η Ελλάς ήτο Κράτος μικρόν, εξουθενωμένον, ηττώμενον και μηδέν ελπίζον προ του κ. Ε. Βενιζέλου και έγινε Κράτος μέγα, σεβαστόν και σπουδαίον με τον κ. Ε. Βενιζέλον. Τον Βενιζέλον μόνον και όχι τον Κωνσταντίνον, διότι ο Κωνσταντίνος και όταν έφθανε μέχρι Κρέσνας ήτο Βουλγαρόφιλος και προδότης.

Θα εχρειαζόμεθα, όπως χθες, άλλην μίαν σελίδα δια να συζητήσωμεν και τούτο το θέμα και να διδάξωμεν την εφημερίδα τίνες ήσαν οι σεβάσμιοι γέροντες οι οποίοι έδρασαν τον παρελθόντα αιώνα και πως ήταν καλλίτεροι από τους νέους του παρόντος αιώνος, τις ήτο ο αποθανών Βασιλεύς και τι υπέρ της Ελλάδος ειργάσθη και εις αυτό το Αιξ-λε Μπαιν και πόσον γενναία και ευγενική και ωραία ήτον η μικρά Ελλάς των πατέρων μας και όταν ηττάτο. Αλλά το θέμα μας δεν είναι αυτό, το θέμα μας είναι άλλο και αν η συζητήσασα μεθ' ημών εφημερίς επιχειρεί να το μεταθέση, ημείς δεν δεχόμεθα την μετάθεσιν. Ημείς εγράψαμεν καθαρά και σαφώς: Θέλετε Σύμφωνον με τους Τούρκους; Είμεθα σύμφωνοι. Θέλετε Συμμαχίαν; Είμεθα σύμφωνοι. Θέλετε μεθαύριον να συμπολεμήσουν οι δύο στρατοί μας εναντίον νέων «προαιωνίων» εχθρών μας;... Ας συμφωνήσωμεν και εις τούτον. Επειδή όμως χθες ακόμη και από του 1453 είμεθα εχθροί με τους Τούρκους και επειδή όλη η ιστορία μας, όλη η εκπαίδευσίς μας, όλαι αι παραδόσεις μας, η δημοτική μας ποίησις και το αναγνωστικόν μας βιβλίον είναι πλήρη από την τυραννίαν των Τούρκων και τα παθήματα της φυλής μας και επειδή κάτω εις το Σαγγάριον δεν αφήσαμεν πτώματα μόνον προχθές, αλλά και την υπόληψίν μας βαρύτατα τραυματίαν, δι' αυτό, χάριν της αξιοπρεπείας μας, χάριν του εθνικού μας συμφέροντος, χάριν της εθνικής μας ψυχής, η οποία έχει ανάγκην τροφής, θα έπρεπε όλα αυτά Σύμφωνα, συμμαχίαι, συνεννοήσεις, να γίνουν αργά, ευπρεπώς, μεταξύ των δύο Κρατών, εις τα υπουργεία των Εξωτερικών ή τας πρεσβείας, χωρίς να καταφθάσωμεν κάθιδροι εις την Άγκυραν και να χορεύη η κ. Ε. Βενιζέλου με τον Κεμάλ, και ο Κεμάλ με την κ. Ε. Βενιζέλου, χωρίς οι Έλληνες δημοσιογράφοι να κρασοπίνουν εις το προεδρικόν μέγαρον της Αγκύρας, χωρίς να υπάρχουν άνθη, γλέντια, κέφια, πρόστυχοι

εναγκαλισμοί και αληθώς προδοτική θυσία μιας ολοκλήρου κιβωτού εθνικών παραδόσεων και ιδανικών χάριν μιας νεοκόπου φιλίας, της οποίας άγνωστος θα είναι η στερεότητα εν ενδεχομένη εφαρμογή

Εις αυτά θα ηθέλομεν η εφημερίς ν' απαντήσει ή μάλλον να μας ειπή μόνη ή υπαγορεύοντος του αυθέντου της, αν ορθώς σκεπτόμεθα φρονούντες ότι τα Έθνη δεν ζουν και δεν πρέπει να ζουν εστερημένα ιδανικών και προσθέτως, με τι θ' αντικαταστήση όσα ιδανικά έπνιξε εις τα κύπελλα των καμπανιτών της Αγκύρας ο κ. Πρωθυπουργός μας... - Ειμπορεί; Αν ειμπορεί ας γράψη και ημείς θα την παρακολουθήσωμεν με προθυμίαν και ευχαρίστησιν. Αλλά δεν ειμπορεί...

G. A. B.

Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς, πως απ' την στιγμή, που τουλάχιστον πρακτικά, δεν υπήρχε πιθανότητα ή διάθεση για έστω και μερική μετάβαση σε προηγούμενη κατάσταση (δηλαδή, επιστροφή προσφύγων στις προγονικές τους εστίες), το Σύμφωνο Ελληνοτουρκικής Φιλίας, ανεξαρτήτως των κινήτρων, ίσως να μην φαντάζει και τόσο εξωπραγματικό, πολλώ μάλλον, απ' την στιγμή που ο Βενιζέλος, μετά την υπογραφή του Συμφώνου δήλωνε: «Διά της χειρονομίας, αυτής ηθέλησα να διατρανώσω την στερράν απόφασιν της Ελλάδος, όπως θεωρή την συνθήκην της Λωζάννης ως έναν οριστικόν διακανονισμόν του μεταξύ των δύο χωρών υφισταμένου εδαφικού καθεστώτος». Κάποτε λοιπόν, η κατάσταση θα έπρεπε να εκτονωθεί (αν και όπως επισήμανε και ο Γεώργιος Βλάχος, οι χρονικές περιστάσεις δεν ήταν και οι πιο κατάλληλες). Ο Βενιζέλος όμως, θα ξεφύγει απ' αυτό το πλαίσιο και λίγα χρόνια αργότερα, θα προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα, όταν με επιστολή του προς την νορβηγική επιτροπή του βραβείου Νόμπελ Ειρήνης, με ημερομηνία 12 Ιανουαρίου 1934, θα προτείνει ως υποψήφιο διεκδικητή του τον... Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ! Τον κύριο δηλαδή υπεύθυνο της εξολόθρευσης συμπαγών πληθυσμών, όπως των Ελλήνων και των Αρμενίων.

Το όλο κείμενο της επιστολής, είναι πραγματικά «καταπληκτικό», με την έννοια, πως αν ο ίδιος ο Κεμάλ το διάβαζε, χωρίς να γνωρίζει τον συντάκτη του, πιθανότατα θα θεωρούσε πως αυτός θα ήταν κάποιος ακραιφνής φιλότουρκος· σίγουρα όμως, όχι Έλληνας. Κι αυτό γιατί, ο Ελευθέριος Βενιζέλος δεν

περιορίστηκε σε απλές και τυπικές φιλοφρονήσεις που φυσικά απαιτούσε η περίσταση, αλλά με τα γραφόμενά του προσβάλλει ευθέως την μνήμη και το συναίσθημα των Ελλήνων προσφύγων και ουσιαστικά δικαιολογεί τον βίαιο εκτοπισμό του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας, γράφοντας πως «όταν το εθνικό κίνημα του Μουσταφά Κεμάλ Πασά θριάμβευσε επί των αντιπάλων του, έθεσε οριστικά τέλος σ' αυτή την κατάσταση αστάθειας και μισαλλοδοξίας» και πως οι Έλληνες ήμασταν «οι πρώτοι που είχαμε την ευκαιρία να αισθανθούμε τις συνέπειες αυτής της βαθιάς αλλαγής στη χώρα αυτή». Πρόκειται σίγουρα για τραγελαφικές διαπιστώσεις, καθώς ηγέτης των Ελλήνων κατά το μεγαλύτερο διάστημα αυτής της «ασταθούς» και «μισαλλόδοξης» κατάστασης στην Μικρά Ασία, ήταν ο ίδιος ο Βενιζέλος...

Το κείμενο της επιστολής, που αποπνέει αέρα «Συνδρόμου της Στοκχόλμης» και περνάει στα όρια του κατάπτυστου, είναι το ακόλουθο:

Αθήνα, 12 Ιανουαρίου 1934

Κύριε Πρόεδρε,

Για περίπου επτά αιώνες ολόκληρη η Μέση Ανατολή και μεγάλο τμήμα της Κεντρικής Ευρώπης αποτέλεσαν θέατρο αιματηρών πολέμων. Κύρια αιτία γι' αυτούς, ήταν η Οθωμανική Αυτοκρατορία και το απολυταρχικό καθεστώς των Σουλτάνων.

Η υποδούλωση χριστιανικών λαών, οι θρησκευτικοί πόλεμοι του Σταυρού εναντίον της Ημισελήνου που μοιραία επακολούθησαν και οι διαδοχικές εξεγέρσεις όλων αυτών των λαών που προσέβλεπαν στην απελευθέρωσή τους δημιουργούσαν μια κατάσταση πραγμάτων που θα παρέμενε μόνιμη πηγή κινδύνων όσο η Οθωμανική Αυτοκρατορία διατηρούσε τα ίχνη που της είχαν αφήσει οι Σουλτάνοι.

Η εγκαθίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας το 1922, όταν το εθνικό κίνημα του

Μουσταφά Κεμάλ Πασά θριάμβευσε επί των αντιπάλων του, έθεσε οριστικά τέλος σ' αυτή την κατάσταση αστάθειας και μισαλλοδοξίας.

Πράγματι, σπάνια στη ζωή ενός έθνους πραγματοποιήθηκε σε τόσο λίγο χρόνο μια αλλαγή τόσο ριζική. Μια παρακμάζουσα αυτοκρατορία που ζούσε υπό θεοκρατικό καθεστώς στο οποίο οι έννοιες του δικαίου και της θρησκείας συγχέονταν μετατράπηκε σ' ένα εθνικό και σύγχρονο κράτος, γεμάτο ενέργεια και ζωή.

Με την ώθηση του μεγάλου μεταρρυθμιστή Μουσταφά Κεμάλ το απολυταρχικό καθεστώς των Σουλτάνων καταλύθηκε και το κράτος κατέστη αληθινά κοσμικό. Το έθνος ολόκληρο στράφηκε προς την πρόοδο, με την θεμιτή φιλοδοξία να ενταχθεί στην πρωτοπορία των πολιτισμένων λαών.

Όμως το κίνημα για την εδραίωση της ειρήνης προχώρησε από κοινού με όλες εκείνες τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις που προσέδωσαν στο νέο κυρίως εθνικό κράτος της Τουρκίας την σημερινή του μορφή. Πράγματι η Τουρκία δεν δίστασε να αποδεχθεί ειλικρινά την απώλεια επαρχιών όπου κατοικούσαν άλλες εθνότητες και, ικανοποιημένα πραγματικά με τα εθνικά και πολιτικά της σύνορα όπως καθορίστηκαν από τις Συνθήκες, έγινε αληθινός στυλοβάτης της ειρήνης στην Εγγύς Ανατολή.

Είμαστε εμείς οι Έλληνες που αιματηροί αγώνες αιώνων μας είχαν φέρει σε κατάσταση διαρκούς ανταγωνισμού με την Τουρκία οι πρώτοι που είχαμε την ευκαιρία να αισθανθούμε τις συνέπειες αυτής της βαθιάς αλλαγής στη χώρα αυτή, διάδοχο της παλιάς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Από την επόμενη μέρα της Μικρασιατικής Καταστροφής, διαβλέποντας την δυνατότητα συνεννόησης με την αναγεννημένη Τουρκία, που προέκυψε από τον πόλεμο ως εθνικό κράτος, της απλώσαμε το χέρι και το δέχτηκε με ειλικρίνεια.

Από αυτήν την προσέγγιση, που μπορεί να χρησιμεύσει ως παράδειγμα για τη δυνατότητα συνεννόησης ακόμη και μεταξύ λαών που τους χώρισαν οι πιο σοβαρές διαφορές, όταν αυτοί διαποτιστούν με την ειλικρινή επιθυμία για ειρήνη, προέκυψαν μόνο καλά, τόσο για τις δύο ενδιαφερόμενες χώρες όσο και για τη διατήρηση της ειρήνης στην Εγγύς Ανατολή.

Ο άνθρωπος στον οποίο οφείλεται αυτή η πολύτιμη συμβολή στην ειρήνη δεν είναι άλλος από τον Πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας Μουσταφά Κεμάλ Πασά.

Έχω λοιπόν την τιμή ως αρχηγός της Ελληνικής Κυβέρνησης το 1930, όταν η υπογραφή του Ελληνοτουρκικού Συμφώνου σηματοδότησε μια νέα εποχή στην πορεία της Εγγύς Ανατολής προς την ειρήνη, να υποβάλλω την υποψηφιότητα του Μουσταφά Κεμάλ Πασά για την διακεκριμένη τιμή του βραβείου Νόμπελ για την Ειρήνη.

Με βαθύτατη εκτίμηση

Ε. Κ. Βενιζέλος

Πηγές



maillists.uci.edu | sch.gr | xryshaygh.wordpress.com